

Valsts mežos turpmāk būs PEFC sertifikācijas sistēma

No 2024. gada valsts mežu apsaimniekotājs a/s Latvijas valsts meži (LVM) atsakās no dubultās meža apsaimniekošanas sertifikācijas un darbosies tikai vienā brīvprātīgās sertifikācijas sistēmā – PEFC

Māris Ķirsons

Latvijas valsts mežu apsaimniekotājs līdz šim 12 gadus ir uzturējis dubulto meža apsaimniekošanas un koksnes piegādes ķēdes sertifikāciju — pēc FSC (Forest Stewardship Council) un PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification). **Pēc PEFC sistēmas Latvijā ir sertificēti aptuveni 1,75 milj. ha mežu platības valstī, bet pēc FSC sistēmas ir sertificēti līdz šim tikai 1.2 milj. ha.**

Sertifikācija ir brīvprātīgs process, tā tiek veikta atbilstoši sertifikācijas sistēmas apstiprinātam standartam. Latvijas normatīvi prasa īstenot ilgtspējīgu mežsaimniecību.

Vairāku faktoru rezultāts

«Lēmuma pamatā ir vairāki aspekti, proti, FSC International ar saviem lēmumiem apturējis pašlaik spēkā esošo meža apsaimniekošanas standartu darbību, tā vietā piedāvājot pagaidu meža apsaimniekošanas standartu, kurš tapis aiz Latvijas robežām un nav pat izstrādāts atbilstoši paša FSC noteiktajiem fundamentālajiem darbības principiem, jo nacionālā standarta izstrādē jābūt iesaistītiem visu triju sektoru — vides, ekonomiskā un sociālā — pārstāvjiem no Latvijas,» situāciju raksturo a/s Latvijas valsts meži

mežsaimniecības direktors Andris Balodis. Viņš atgādina, ka FSC Latvijas nacionālā standarta izstrāde jau vairākus gadus ir apturēta. «Ir dīvaini, ja sertifikācijai piedāvā standartu, kurš nav atbilstoši pielāgots Latvijas klimatiskajiem un mežu augšanas un mežsaimniecības apstākļiem, kā arī tradīcijām, bet vairāk atbilst kādas ģeogrāfiski un klimatiski atšķirīgas citas teritorijas situācijai,» tā A. Balodis. Viņš savu sacīto pamato, ka FSC piedāvātajā pagaidu standartā ir ietverti starptautiskie indikatori, kuri nav pielāgoti ne tikai Latvijas situācijai, bet arī zinātnieku pētījumiem, atzinumiem un arī tradīcijām. «Ir iekļauti indikatori, par kuriem vispār Latvijā nav bijis pat diskusiju FSC Latvijas nacionālā standarta izstrādes procesā, kā arī ir vairāki indikatori kuri nav skaidri interpretējami, kas savukārt rada riskus šī standarta piemērošanas brīdī,» uz jautājumu, kas ir bijuši būtiskākie iebildumi pret piedāvāto sertifikācijas standartu, atbild A. Balodis. Viņš uzsver, ka LVM saimnieciskajā darbībā nevar pieļaut tik augstu riska pakāpi, vēl jo vairāk, ja tas caur piegāžu ķēdēm skar arī kokrūpniekus, viņu izstrādājumu tirgotājus un arī gala patērētājus — pircējus visā pasaulē. «Tā, maigi izsakoties, būtu dīvaina situācija, ja «Latvijas valsts meži» īstenotu mežsaimniecību atbilstoši pēc FSC noteiktajiem, Latvijai nepielāgotajiem meža apsaimniekošanas standartiem, bet citu valstu konkurenti vienā un tajā pašā tirgū strādātu, vadoties pēc saviem nacionālajiem FSC standartiem, kuri pielāgoti attiecīgās valsts situācijai,» tā uz jautājumu par iespējamo ietekmi uz konkurenci, atbild A. Balodis. Viņš norāda, ka sertifikācijas sistēmas ir privātas organizācijas business, kuru viens no mērķiem ir patērētājiem vienkāršā veidā sniegt pārlicību par to, ka meža apsaimniekošana ir ilgtspējīga un tā tiek veikta

atbildīgi pret vidi, vietējiem iedzīvotājiem un ir ekonomiski pamatoti. «Latvijā nacionālā likumdošana ir viena no Eiropas pašām stingrākajām un tā nosaka ilgtspējīgu — videi draudzīgu, sociāli taisnīgu un ekonomiski pamatotu – mežsaimniecību, un to arī apliecina PEFC sertifikācija,» uz jautājumu par mežsaimniecības ilgtspējību bez FSC sertifikāta, atbild A. Balodis. Viņš norāda vēl uz kādu interesantu detaļu, proti, PEFC sertifikācijas sistēmā sertifikācijas organizācijai, kas vēlas veikt PEFC meža apsaimniekošanas sertifikāciju Latvijā, ir jābūt akreditētai Valsts aģentūrā “Latvijas Nacionālais akreditācijas birojs” (LATAK), vai kādā no Eiropas Akreditācijas savienības (EA) vai Starptautiskā Akreditācijas foruma (IAF) biedru organizācijām, taču FSC sistēmā akreditāciju var iegūt tikai vienā uzņēmumā - Assurance Services International, kuras vienīgais akcionārs ir FSC.

Polija — jau pirms diviem gadiem

Internetā pieejamā informācija liecina, ka jau 2021. gadā atteikšanos no FSC sertifikācijas uzsāka Polijas valsts meži. Pašlaik sešos no 16 Polijas reģioniem FSC meža apsaimniekošanas sertifikācija jau ir pārtraukta un, tiklīdz sertifikātiem beigsies derīguma termiņš, tā FSC sertifikācija tiks pārtraukta arī pārējos Polijas reģionos. Kā iemesli šādai situācijai tiek minēti— FSC nacionālas pārstāvniecības slēgšana, FSC licences līguma nosacījumi, nacionālā standarta izstrādes procesa pārtraukšana. Tīmeklī var atrast informāciju par to, ka sertifikācijas prasību virziens FSC sistēmā esot vērsts uz meža apsaimniekošanas ierobežošanu bez īpaša

pamatojuma, kas galu galā varot būtiski ietekmēt pircējiem pieejamās izejvielas apjomu.

Var atgriezties pie FSC

«Ja tiks izstrādāts Latvijas klimatiskajiem un mežu augšanas apstākļiem atbilstošs, visām interešu grupām akceptējams meža apsaimniekošanas standarts atbilstoši paša FSC noteiktajiem darbības pamatprincipiem, tad LVM atjaunos sertifikāciju pēc FSC,» uz jautājumu vai nākotnē LVM varētu atjaunot arī FSC sertifikāciju, atbild A. Balodis. Viņš atgādina, ka FSC nacionālā meža apsaimniekošanas standarta izstrāde ir aizsākusies apmēram 2000. gadā — pirms 23. gadiem.

«Interesanti, ka 2013. gadā nacionālā līmenī tika akceptēts FSC nacionālais meža apsaimniekošanas standarts, par kuru bija vienojušās visas interešu — vides, sociāla un ekonomiskā — grupas Latvijā, taču FSC International šo standartu nolēma neapstiprināt, jo bija uzsākuši darbu pie starptautiskiem vispārējiem indikatoriem,» rāda A. Balodis. Zīmīgi, ka 2014. gadā FSC International slēdza Latvijas FSC nacionālo biroju. Pēc A. Baloža sacītā, no 2016. līdz 2019. gadam sākās nākamais posms FSC nacionālā meža apsaimniekošanas standarta izstrādē, taču tas beidzās nesekmīgi. «Vides sektors 2019. gadā no šī procesa izstājās, tādējādi torpedējot FSC nacionālā Latvijas meža apsaimniekošanas standarta izstrādi kā tādu,» secina A. Balodis. Viņš norāda, ka jau kopš 2016. gada LVM ir regulāri informējis savus klientus un arī klientu klientus gan par situāciju ar FSC nacionālā meža apsaimniekošanas standarta izstrādes gaitu, par iespējamajiem risinājumiem un arīdzan riskiem. «Par to, kā un kādu mežsaimniecisko praksi īsteno LVM, esam rādījuši

ieinteresētajiem uzņēmējiem — uzņēmuma klientu (kokrūpnieku) produktu pircējiem un patērētājiem ārzemēs — un nevalstisko organizāciju dalībniekiem no Eiropas, Amerikas un Āzijas,» uz jautājumu par to, vai ārvalstu Latvijā iegūtās koksnes produktu pircēji ir interesējušies par LVM mežsaimniecisko praksi, atbild A. Balodis. Viņš atzīst, ka no vairāk nekā 300 LVM apaļkoksnes pircējiem vairums izmanto PEFC sistēmu, tomēr ir vairāki arī tādi, kuriem vairāk bija nepieciešams tieši FSC zīmols. «Klientus — koksnes pircējus – LVM ir teju 10 gadus informējis par to, kāda ir situācija ar FSC nacionālo standartu un pircējiem ir bijusi iespēja diversificēt riskus, cik zinu, tad ir daudzi kokrūpnieki, kuri to jau ir sekmīgi īstenojuši,» tā A. Balodis.

Skatījums

Atbalsta LVM lēmumu

A/s Latvijas Finieris padomes priekšsēdētājs Uldis Biķis

Mēs atbalstam AS “Latvijas valsts meži” lēmumu šobrīd nepagarināt meža sertifikāciju atbilstoši vasarā FSC International pieņemtajam FSC pagaidu nacionālajam meža apsaimniekošanas standartam Latvijai. Mūsuprāt, dokumenta izstrādes un apstiprināšanas process nav bijis atklāts, bez pienācīgas reģionālās iesaistes, neņemot vērā visu interešu grupu viedokli. Tas raisa aizdomas par brutālu koksnes resursu tirgus pārdali pasaules reģionu starpā, kā instrumentu izmantojot vienu no brīvprātīgajām meža sertifikācijas sistēmām. Varam tikai aicināt Latvijas likumdevējus uz šo raudzīties kā absolūti negatīvu piemēru dokumentu izstrādē un lēmumu pieņemšanā, nepieļaujot līdzīgas kļūdas

jautājumos par visai sabiedrībai un tautsaimniecībai aktuāliem zemes izmantošanas jautājumiem.

FSC nav pasaulē vienīgā brīvprātīgā sertifikācijas sistēma, kas apliecina mežsaimniecības ilgtspēju. Protams, koksnes produktu tirgū šis sertifikāts ir svarīgs, tāpēc, redzot pagaidu standarta izstrādes procesa nepilnības, jau sen esam savus klientus brīdinājuši par iespējamām izmaiņām FSC sertificētas produkcijas pieejamībā. Kamēr nav izstrādāts starp vides, sociālajām un ekonomiskajām interesēm sabalansēts FSC nacionālais standarts, "Latvijas Finieris" gan uzņēmumam piederošo meža platību, gan bērza saplākšņa produktu sertifikācijā balstās uz Eiropā daudz plašāk lietoto PEFC brīvprātīgās sertifikācijas sistēmu. Ļoti ceram, ka FSC International izpratīs situāciju un atgriezīsies pie racionāla, konstruktīva dialoga iesaistīto pušu starpā, ņemto vērā lokālo Latvijas specifiku un vietējo meža zinātnieku ieteikumus, lai nodrošinātu patiesu ilgtspēju Latvijas zemes apsaimniekošanā.